

Pogled na Padovo v 15.stoletju (vir: Wikimedia Commons).

Začetki italijanske slavistike: Bruno Guyon in Arturo Cronia¹

NEVA MAKUC | Zgodovinski inštitut Milka Kosa

✉ neva.makuc@zrc-sazu.si

Izvleček: Prispevek na kratko predstavlja začetke slavistike v Italiji, in sicer s posebno pozornostjo do slovenistike in padovske univerze. Pri tem sta izpostavljena Bruno Guyon (1868–1943) iz Beneške Slovenije/Benečije in dr. Arturo Cronia (1896–1967), ki je poučeval na padovski univerzi.

Ključne besede: slovenistika, Padova, univerza v Padovi, književnost, historiografija

Gli esordi della slavistica in Italia: Bruno Guyon e Arturo Cronia

Riassunto: Il contributo presenta brevemente gli inizi della slavistica in Italia con particolare attenzione alla slovenistica e all'Università degli Studi di Padova. In questo contesto vengono analizzate le figure di Bruno Guyon (1868-1943) dalla Slavia Veneta e di dr. Arturo Cronia (1896–1967), che insegnò all'Università di Padova.

Parole chiave: slovenistica, Padova, Università degli Studi di Padova, letteratura, storiografia

Začetki poučevanja slovenščine v Italiji so na univerzitetni ravni povezani z italijanskimi geopolitičnimi interesi (Ghetti 2011: 277–278).² Posebne zasluge ima jezikoslovec Bruno Guyon/Gujon, ki se je rodil leta 1868 v Brnasu pri Špetru in umrl leta 1943 v Neaplju (Jevnikar 1979). Leta 1894 je Guyon doktoriral na filozofski fakulteti bolonjske univerze in se nato posvečal poučevanju (na gimnazijski ravni) po raznih krajih Apenin-

skega polotoka. Pred prvo svetovno vojno je nekaj časa poučeval tudi italijanski jezik v Beogradu (Renko 2006: 95).³ V akademskem letu 1914/1915 je začel poučevati srbohrvaški in slovenski jezik na neapeljskem Kraljevem orientalskem inštitutu (*Regio Istituto Orientale*) prek tečajev, ki so jih obiskovali »časniki in podčasniki neapeljske divizije in kraljevih karabinerjev« (Renko 2006: 95). Leta 1902 je objavil delo *Grammatica, esercizii e vocabolario della lingua slovena* (Slovnica, vaje in slovar slovenskega jezika), ki je izšlo v okviru zbirke priročnikov milanske založbe Hoepli (Guyon 1902).⁴

¹ Članek je nastal v okviru raziskovalnega programa *Temeljne raziskave slovenske kulturne preteklosti* (P6-0052), ki ga je sofinancirala Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije. Posebno zahvalo dolgujem dr. Rosanni Benacchio, ge. Poloni Liberšar, dr. Hanu Steenwijkku in dr. Danili Zuljan Kumar za pomoč in podporo pri raziskovalnem delu.

² Prvi italijanski slavist je bil sicer že Carlo Ottavio Castiglioni iz Milana (1784–1849), ki je bil v stiku z Jernejem Kopitarjem (Bonazza 1982: 77–81).

³ Podrobneje o Guyonovi poklicni poti: Renko 1982: 83–84; Renko 2006: 95.

⁴ Pri založbi Hoepli je skoraj 120 let kasneje, leta 2021, dr. Maria Bidovec, profesorica slovenskega jezika in književnosti na Univerzi Orientale v Neaplju, izdala

V uvodu je Guyon izpostavil, da govori slovensko okrog dva milijona posameznikov, v Furlaniji okrog 40.000. Dodal je, da se je slovenščina uveljavila, slovenski narod pa z zanosom napreduje. Po Guyonovem mnenju naj bi bil slovenski jezik slabše poznan zaradi odsotnosti politične moči slovenskega naroda. Izražal naj bi energičnost slovenskega duha in se ponašal – tako kot t. i. srbohrvaščina (»lingua (...) serbo-croata« (Guyon 1902: VIII)) – s fonetično harmoničnostjo. Poznavanje slovenščine naj bi olajšalo učenje drugih slovanskih jezikov in bilo skoraj neizbežno pri stikih v obmejnem prostoru. V nadaljevanju je podal zelo strnjen povzetek slovenske zgodovine in pri tem reformacijo označil za junaško dobo slovenske zgodovine. Izpostavil je italijansko-slovenski slovar (*Vocabolario Italiano e Schiavo*), ki ga je leta 1607 v Vidnu objavil Gregorio Alasia da Sommaripa (1578–1626) in naj bi v preteklosti veljal za najstarejše besedilo slovenskega govora z goriškega ter beneškega območja (Guyon 1902: VII–XIII).

Leta 1918 je izšla druga, dopolnjena in razširjena izdaja omenjenega Guyonovega dela z naslovom *Grammatica teorico-pratica della lingua slovena* (Teoretska in praktična slovnica slovenskega jezika). V predgovoru k drugi izdaji, ki ga je napisal septembra leta 1917 v Špetru, je navedel, da je omenjeni izdaji dodal gesla, ki odgovarjajo sočasnim potrebam (Guyon 1918: XIX). Vključil je namreč del, ki se je nanašal na sporazumevalne potrebe italijanske policije na območjih, ki so bili priključeni Italiji po prvi svetovni vojni (Renko 1982: 83–84; Renko 2006: 96).⁵

slovensko slovnico z naslovom *Grammatica slovena: manuale di morfologia e cenni di sintassi con esercizi* (Milano 2021). Zahvalo za to informacijo dolgujem ge. Poloni Liberšar, ki deluje na padovski univerzi (Spletni vir 1).

⁵ V poglavju *Dialoghi comuni* (običajni pogovori) so podani na primer naslednji zgledi: »Kje je urad vojaškega nabora? Kje je zapisnik?« (Guyon 1918: 230), »Imate izpričevalo o cepljenju koz?« (Guyon 1918: 232),

Pomembno središče slavistike in slovenistike je bila v preteklosti in je še vedno Padova.⁶ V Italiji se je poučevanje slovanske filologije začelo na padovski univerzi v akademskem letu 1920/21. Zanj je bil zadolžen dr. Giovanni Maver,⁷ ki je bil rojen na Korčuli leta 1891 (Ghetti 2024: 25, 28–30). Leta 1926 je bila v Padovi uradno ustanovljena prva katedra za slavistiko v Italiji, Katedra za slovansko jezikoslovje (Benacchio 2024: 7, 9). Katedra se je kasneje preoblikovala v Inštitut za slovansko filologijo (Liberšar 2022: 187). Med letoma 1940 in 1967 je novoustanovljeno Katedro za srbohrvaščino na padovski univerzi vodil dr. Arturo Cronia, ki je prevzel tudi vodenje inštituta (Benacchio, Ghetti 2022: 282; Jevnikar 1976; Liberšar 2022: 187). Arturo Cronia se je rodil v Zadru leta 1896, umrl pa v Padovi leta 1967 (Jevnikar 1976). V petdesetih in šestdesetih letih 20. stoletja se je omenjeni padovski inštitut zelo razvil. Napredovalo je poučevanje ruskega, češkega in slovaškega jezika, vpeljan je bil študij poljskega in slovenskega jezika. Študij slovenskega jezika je bil vpeljan leta 1963, in sicer kot prvi tovrstni študij v Italiji; prevzel ga je dr. Martin Jevnikar (Benacchio 2019: 13–14). Jevnikar se je rodil leta 1913 v kraju Spodnje Brezovo. Na padovski univerzi je začel poučevati leta 1963, kasneje je deloval tudi na videntski univerzi. Umrl je leta 2004 v Trstu (Kacin 1981).

»Obdolžen ste da ste pobegnili« (Guyon 1918: 234), »Naše strojne puške so boljše kakor one katere izdeležujejo v Austriji« (Guyon 1918: 237).

⁶ Univerza v Padovi, ustanovljena leta 1222, zaseda pomembno mesto med evropskimi univerzami. Tam je kot prva ženska v zgodovini diplomirala Elena Cornaro Piscopia (Liberšar 2018: 165). V 15. stoletju je padovska univerza prednjačila po študiju prava. Tam se je izobraževalo veliko študentov iz slovenskega prostora, v humanističnem obdobju na primer ljubljanska škofa Žiga/Sigismund Lamberg in Krištof Ravbar (Simoni 1979: 119–123), kasneje Marko Grbec/Gerbec/Gerbezius, Peter Kozler, Boris Pahor, Milko Matičetov itd. (Liberšar 2018: 165–167).

⁷ O Maverju: Jevnikar 1984; Ghetti 2024: 25–45.

Padova, Trg (Piazza) Garibaldi. Razglednica, 1937. Hrani: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta (Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo, Dokumentacija/Etnološki informacijski laboratorij, javna domena).

Dr. Arturo Cronia je objavil veliko število znanstvenih del (pregled v: Marchiori (ur.) 1967: 29–54). Eno izmed njegovih najpomembnejših del, *La conoscenza del mondo slavo in Italia* (Poznavanje slovanskega sveta v Italiji) (Padova 1958),⁸ velja za najbolj podrobno študijo recepcije slovanskega sveta v Italiji (Catalano 2019: 61), čeprav so določeni vidiki preseženi, na primer dojemanje srednjega veka kot temačnega obdobja, prenašanje evropskih nacionalnih identitet v starejša obdobja zgodovine itd. (Garzaniti 2019: 117–121). Cronia je v tem poglobljenem delu na osnovi obsežne bibliografije predstavil posamezne slovanske narode, in sicer vse od srednjega veka dalje. Pri tem je na zanimiv način opisal zgodovino pisje, in sicer kot zvesto ogledalo svojega časa, torej obdobja,

v katerem je nastalo, pa čeprav je to ogledalo omejeno in tendenciozno (Cronia 1958: 39). Delo je nastalo v avtorjevi zreli dobi in je rezultat Cronijevih dotedanjih slavističnih raziskav (Delbianco 2019: 87). Slovenski izobraženec dr. Andrej Budal (1889–1972) je omenjeno Cronijevo knjigo predstavil v *Primorskem dnevniku* ter jo opisal kot izčrpno in poglobljeno delo, ki vključuje tudi mnogo podatkov glede slovanskega sveta: *Kdor bi združil vse vesti o Slovencih, bi lahko sestavil čedno knjižico o njih, kjer bi sami sebe gledali v dostojnem, resnem znanstvenem zrcalu italijanskega izvora* (Primorski dnevnik 1. 2. 1959: 3).

Kot je poročal *Primorski dnevnik*, je v petdesetih in šestdesetih letih 20. stoletja Cronia večkrat predsedoval maturitetni komisiji slovenskih srednjih šol v Gorici in Trstu (Primorski dnevnik 10. 10. 1953: 4; 28. 6. 1956: 4; 2. 7. 1959: 2; 10. 7. 1959: 2; 17. 7. 1959: 2; 16. 7. 1960: 2; 12. 7. 1961: 2; 29. 6. 1962: 2; 30. 9.

⁸ Na začetku mojega doktorskega študija me je na omenjeno Cronijevo delo opozoril zgodovinar dr. Branko Marušič, za kar se mu zahvaljujem.

1962: 6; 19. 6. 1963: 2; 7. 7. 1964: 5; 8. 7. 1965: 5; 18. 6. 1966: 4; 26. 6. 1966: 8). V biografskem geslu, ki ga je dr. Martin Jevnikar sestavil za *Primorski slovenski biografski leksikon*, pa je zapisal, da je bila že omenjena ustanovitev padovske katedre za slovenski jezik in književnost Cronijeva zasluga (Jevnikar 1976).

Danes se slovenščina poučuje na petih italijanskih univerzah (Bidovec 2019: 58), natančneje v Trstu, Vidmu, Padovi, Rimu in Neaplju (Spletni vir 2). Pričujoči prispevek bi rada zaključila z ugotovitvijo Polone Liberšar, da je študij slovenistike na univerzah zunaj Republike Slovenije še danes zelo pomemben in prispeva k razvoju znanosti v samem slovenskem prostoru (Liberšar 2022: 185–186).

VIRI IN LITERATURA:

Literatura

Benacchio, R. 2019: Arturo Cronia maestro a Padova, a mo' di prefazione. V: Rosanna Benacchio, Monica Fin (ur.): *Arturo Cronia. L'eredità di un Maestro a cinquant'anni dalla scomparsa. Atti del Convegno di Studi (Padova, 20–21 novembre 2017)*. Padova: Eshedra, 9–32.

Benacchio, R., 2024: Prefazione. V: Rosanna Benacchio (ur.): *Cento anni di slavistica a Padova: contributi presentati al VII Congresso Italiano di Slavistica. Volume 1*. Firenze: Firenze University Press, 7–16. DOI 10.36253/979-12-215-0475-0.

Benacchio, R.; Ghetti, M. C. 2022: Slavistica. V: Milanesi, Vincenzo (ur.): *La Facoltà di lettere e filosofia: duecento anni di studi umanistici all'Università di Padova*. Padova: Il poligrafo; Università degli Studi di Padova, 277–290.

Bidovec, M. 2019: Slovenistika na Univerzi L'Orientale v Neaplju. V: Mojca Nidorfer Šiško, Simona Kranjc, Mateja Lutar (ur.): *Slovenščina in slovenistike na univerzah po svetu: svetovni dnevi slovenske znanosti in umetnosti – ob 100-letnici Univerze v Ljubljani*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 58–61. <https://centerslo.si/wp-content/uploads/2019/12/Zbornik-Slovenscina-in-slovenistike-Svetovni-dnevi-2019.pdf>.

Bonazza, S. 1982: Gli esordi della filologia slava in Italia. *Europa orientalis. Studi e Ricerche sui Paesi e le Culture dell'Est Europeo*, let. 1, 77–81.

Catalano, A. 2019: «Talvolta però si è scesi a temi particolari e ad autori modesti». Arturo Cronia e la letteratura ceca. V: Rosanna Benacchio, Monica Fin (ur.): *Arturo Cronia. L'eredità di un Maestro a cinquant'anni dalla scomparsa. Atti del Convegno di Studi (Padova, 20–21 novembre 2017)*. Padova: Eshedra, 61–78.

Cronia, A. 1958: *La conoscenza del mondo slavo in Italia: bilancio storico-bibliografico di un millennio*. Padova: Officine grafiche Stediv.

Delbianco, V. 2019: L'approccio di Arturo Cronia alla letteratura croata. V: Rosanna Benacchio, Monica Fin (ur.): *Arturo Cronia. L'eredità di un Maestro a cinquant'anni dalla scomparsa. Atti del Convegno di Studi (Padova, 20–21 novembre 2017)*. Padova: Eshedra, 79–91.

Garzaniti, M. 2019: *La conoscenza del mondo slavo in Italia* di Arturo Cronia. Pietra miliare della slavistica italiana. V: Rosanna Benacchio, Monica Fin (ur.): *Arturo Cronia. L'eredità di un Maestro a cinquant'anni dalla scomparsa. Atti del Convegno di Studi (Padova, 20–21 novembre 2017)*. Padova: Eshedra, 117–130.

Ghetti, M. C. 2011: La cattedra padovana di Filologia Slava: i primi cinquant'anni (1920–1970). V: Adalgisa Mingati, Danilo Cavaion, Claudia Criveller (ur.): *Uomini, opere e idee tra Occidente europeo e mondo slavo. Scritti offerti a Marialuisa Ferrazzi*. Trento: Università degli Studi di Trento, Dipartimento di Studi Letterari, Linguistici e Filologici, 277–306.

Ghetti, M. C. 2024: La fondazione della cattedra di Filologia slava a Padova: Giovanni Maver. V: Rosanna Benacchio (ur.): *Cento anni di slavistica a Padova: contributi presentati al VII Congresso Italiano di Slavistica. Volume 1*. Firenze: Firenze University Press, 25–45. DOI 10.36253/979-12-215-0475-0.

Guyon, B. 1902: *Grammatica, esercizi e vocabolario della lingua slovena*. Milano: Ulrico Hoepli.

Guyon, B. 1918: *Grammatica teorico-pratica della lingua slovena. Seconda edizione, riveduta e ampliata*. Milano: Ulrico Hoepli.

Jevnikar, M. 1976: Cronia, Arturo (1896–1967). V: *Slovenska biografija*. Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Znanstvenoraziskovalni center SAZU, 2013. <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi-1005630/#primorski-slovenski-biografski-leksikon> (27. september 2024). Izvirna objava v: *Primor-*

ski slovenski biografski leksikon: 3. snopič Bor-Čopič, 1. knjiga. Uredniški odbor Gorica, Goriška Mohorjeva družba, 1976.

Jevnikar, M. 1979: Guyon, Bruno (1868–1943). V: *Slovenska biografija*. Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Znanstvenoraziskovalni center SAZU, 2013. <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi-1010900/#primorski-slovenski-biografski-leksikon> (7. november 2024). Izvirna objava v: Uredniški odbor Gorica (ur.): *Primorski slovenski biografski leksikon*: 6. snopič Gracar–Hafner, 1. knjiga. Gorica: Goriška Mohorjeva družba, 1979.

Jevnikar, M. 1984: Maver, Giovanni (1891–1970). *Slovenska biografija*. Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Znanstvenoraziskovalni center SAZU, 2013. <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi-923560/#primorski-slovenski-biografski-leksikon> (7. november 2024). Izvirna objava v: Martin Jevnikar (ur.): *Primorski slovenski biografski leksikon*: 10. snopič Martelanc–Omersa, 2. knjiga. Gorica: Goriška Mohorjeva družba, 1984.

Kacin, A. 1981: Jevnikar, Martin (1913–2004). *Slovenska biografija*. Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Znanstvenoraziskovalni center SAZU, 2013. <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi-1012830/#primorski-slovenski-biografski-leksikon> (7. november 2024). Izvirna objava v: Martin Jevnikar (ur.): *Primorski slovenski biografski leksikon*: 7. snopič Hafner–Juvančič, 1. knjiga. Gorica: Goriška Mohorjeva družba, 1981.

Liberšar, P. 2018: Študij slovenskega jezika in književnosti na Univerzi v Padovi. V: Andreja Žele, Matej Šekli (ur.): *Slovenistika in slavistika v zamejstvu – Videm*. Ljubljana: Zveza društev Slavistično društvo Slovenije, 165–168.

Liberšar, P. 2022: Pregled zaključnih slovenističnih del, nastalih na Univerzi v Padovi. V: Marija Stanonik, Han Steenwijk (ur.): *Tra ricerca sul campo e studio a tavolino: contributi per i cento anni dalla nascita dell'accademico Milko Matičetov = Med terenom in kabinetom: ob 100. obletnici rojstva akademika Milka Matičetovega*. Padova: Cleup, 185–198.

Marchiori, J. (ur.) 1967: *Bibliografia di Arturo Cronia*. V: *Studi in onore di Arturo Cronia*. Padova: Università di Padova, Centro di studi sull'Europa Orientale, 9–54.

Renko, S. 1982: I primi insegnamenti di sloveno in Italia: Bruno Guyon, docente al R. Istituto Orientale di Napoli. *Europa orientalis. Studi e Ricerche sui Paesi e le Culture dell'Est Europeo*, let. 1, 83–86.

Renko, S. 2006: Začetki poučevanja slovenščine v Italiji: Bruno Guyon, docent na Kraljevem orientalskem inštitutu v Neaplju. *Slavistična revija*, let. 54, št. 1, 95–98.

Simoniti, P. 1979: *Humanizem na slovenskem in slovenski humanisti do srede 16. stoletja*. Ljubljana: Slovenska matica.

Časopisni vir

Primorski dnevnik 10. 10. 1953: 4; 28. 6. 1956: 4; 1. 2. 1959: 3; 2. 7. 1959: 2; 10. 7. 1959: 2; 17. 7. 1959: 2; 16. 7. 1960: 2; 12. 7. 1961: 2; 29. 6. 1962: 2; 30. 9. 1962: 6; 19. 6. 1963: 2; 7. 7. 1964: 5; 8. 7. 1965: 5; 18. 6. 1966: 4; 26. 6. 1966: 8.

Spletni viri

Spletni vir 1: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta: <https://www.ff.uni-lj.si/zaposleni/polona-libersar>, dostop 25. 11. 2025.

Spletni vir 2: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Center za slovenščino kot drugi in tuji jezik: <https://centerslo.si/na-tujih-univerzah/>, dostop 7. 11. 2025.